

TITUS SUCIU

VASILE BOGDAN

**ADEVĂRUL
TRAVERSEAZĂ
ÎNTRISTAT TIMPUL**

DUPĂ 25 DE ANI

TITUS SUCIU

VASILE BOGDAN

**ADEVĂRUL
TRAVERSEAZĂ
ÎNTRISTAT TIMPUL**

DUPĂ 25 DE ANI

Editura IRRD
București, 2014

Redactor de carte: Carmen Rădulescu
Copertă și tehnoredactare: Alina Vlăsceanu

© 2014, Editura IRRD, București
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
IRRD

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SUCIU, TITUS

**Adevărul traversează întristat timpul : după
25 de ani** / Titus Suci, Vasile Bogdan. - București :
Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie
1989, 2014

ISBN 978-606-8684-00-0

I. Bogdan, Vasile

94(498)''1989.12''

**Volumul conține prestațiile
a 22 de personaje și
a entităților *Radio, Foto, Tv,*
25 de *repere* ce sintetizează
un DECEMBRIE eroic,
un TRECUT ce ne face cinste, și
un epilog ce n-ar trebui
să *caracterizeze* PREZENTUL!**

Autorii

ARGUMENT

Despre Revoluția din România s-a scris mult, nu îndeajuns, s-au dezvăluit adevăruri, nu toate, s-au lansat explicații tendențioase, multe au fost demontate.

O mulțime poate fi pașnică, poate fi revendicativă. La finele unei manifestări artistice ori sportive, unde e posibil să participe sute, mii, chiar zeci de mii de persoane, dacă lipsește provocarea oamenii se îndreaptă liniștiți spre domiciliu, dacă normele firești sunt încălcate apare violența.

Revolta este *bastarda* nedreptății și abuzului, de la prima i se conturează **verbul**, de la al doilea **gestul**. Se știe că la preluarea președinției țării, dictatorul român a fost acceptat de popor cu simpatie, cu convingerea că e omul de care țara are nevoie, momentul 21 august 1968 – poziția oficială a României față de intervenția armată a URSS și a patru state membre ale Tratatului de la Varșovia, împotriva demonstrațiilor anticomuniste din Praga – reprezentând **vârful popularității lui**. De atunci, ani buni, Ceaușescu și-a asigurat statutul din *seva* aceea. Însă **scaunele Puterii sunt virusate**. Neștiind ori ignorând adevărurile fundamentale că președintele **e un ales, nu un uns**, că președintele trebuie **să facă ce vor, nu ce vrea**, a intrat pe **drumul fără întoarcere al dictatorilor**. Penultimul deceniu al secolului trecut e, de altfel, cel în care **Istoria a călcat în picioare** mulți astfel de indivizi... **virusați** de boala Puterii: Honecker, Husak, Ceaușescu, Jivkov... apoi Mubarak, Gaddafi ...

În mod paradoxal, de câte ori se declanșează o mișcare socială de protest, Puterea se consideră *victimă* nu *cauză*, pune totul pe prestațiile unor instigatori și îi caută în loc să analizeze circumstanțele, folosește *forța* eludând dialogul, paradoxul constând în faptul că vinovată de ieșirea în stradă a oamenilor, de actele de violență ale acesteia e, de fapt, Puterea! Abuzurile, aroganța ei!

Ce s-a întâmplat în Decembrie '89 poate fi privit și la modul discutabil. În 15 și în prima parte a serii de 16 decembrie, sintagma cu adevărat potrivită pentru situația din zona *Maria* este **manifestare de solidaritate** față de un semen prigonit de Putere.

Din acest moment, lăsînd la o parte realitatea – de care ne vom ocupa în continuare **deductiv**, nu **descriptiv** –, ne-am putea continua demersul plecînd de la formularea... *ce-ar fi fost dacă*. Ce-ar fi fost dacă Puterea n-ar fi fost arogantă, în România Puterea însemnînd, de fapt... Ceaușescu. Răspunsul nu e ușor de dat – o ipoteză se poate formula cu ușurință. Oricum, dictatorul a ratat șansa vieții lui în 20 noiembrie 1989 cînd, la al XIV-lea Congres al PCR, nu a renunțat la Putere. A *dat* atunci **o posteritate rezonabilă pe un sfîrșit dramatic, o retragere onorabilă pe o rafală de automate, un oarecare prestigiu pe un oprobiu general**.

Ieșind din sfera *ipoteticului*, să ne amintim succesiunea evenimentelor din seara, din noaptea aceea, din zilele următoare.

În zona *Maria*, un grup de oameni, fără să scandeze lozinci provocatoare, antiguvernamentale, își exprimau, **doar prin prezență**, compasiunea față de o persoană pe care o respectau. Nici un gest antisocial, cu atît mai puțin violent – doar prezență civilizată, pașnică și, de cînd a început să se întunece, lumînări aprinse în mîini.

Din momentul în care cultul personalității a atins penibilele cote ale derizoriului, în oameni au început să se acumuleze resentimentele, în activiști convingerea că măsurile punitive sunt eficiente, infailibile. Cît timp acestea sînt în *echilibru* se poate vorbi de *liniște socială*. Dar starea de echilibru este greu de menținut, e fragilă, temporară. Ceea ce a dat peste cap precarul echilibru social din România a fost aroganța Puterii. Reacția ei față de demonstrațiile pașnice din Timișoara? Violența! Milițieni, securiști, scutieri – lovind pentru a-i împrăștia pe timișoreni, alergînd după ei pentru a degaja zona. Se poate spune că o mulțime se comportă ca un roi. Dacă e slab se pierde, cînd e îndeajuns de puternic devine periculos. A fost cazul Timișoarei, al României lui Decembrie '89!

În paginile ce urmează prestația noastră nu mizează pe noutăți informatice senzaționale, necunoscute pînă acum, ci pe prezentări obiective, interpretări logice, corelări logice.

Literatura dedicată lui Decembrie '89 e, din păcate, sufocată de fraze și clișee penibile, lansate de nimeni altcineva decît de dictator, preluate de nimeni altcineva decît de foști colaboratori ai Securității, inși pentru care scrisul nu are nimic de a face cu deontologia profesională ci, doar, cu servitutea constrînsă ori bine recompensată! După ei, deoarece aceasta fusese *tema* stabilită de Ceaușescu, ce s-a întîmplat în Timișoara, în România, a fost rodul implicării agenților din... *agenturili* străine, Mossad, CIA, KGB...

Orice afirmație, mai ales publică, se cade să fie susținută de argumente inatacabile. Să analizăm... *sugestia-directivă* de mai sus, impusă de dictator *servilor* săi. La sfîrșitul anilor '89 puterea comunistă e înlăturată, în aproximativ o lună jumătate, din toate țările blocului socialist est-european. Mai mult chiar de-atît, și din fosta URSS. Asta este realitatea, *sugestia-directivă* e cunoscută, întrebarea se formulează de la sine: păi cîți agenți vor fi avut serviciile Mossad, CIA, care, dacă ținem cont că regimul comunist a fost dat peste cap și în fosta URSS, ar fi *trebut* să acționeze chiar și acolo? Cît despre KGB... Care era, la urma urmei, sarcina KGB-ului? Să susțină? Să submineze regimurile comuniste din țările-satelit URSS-ului, inclusiv din URSS?

În locul unui răspuns penibil formulat de indivizi din categoria celor de sus, prezentăm precizările a trei persoane cu adevărat autorizate pentru problema pusă în discuție. Și o observație.

În paranoia sa, Ceaușescu, deși cunoștea situația din celelalte țări ale blocului est-european, continua să creadă în valorile socialismului. Era, de altfel, atît de convins că stăpînea situația din țară încît, după ce dă dispoziții extreme organelor de represiune – arestări, folosirea muniției de război –, și sarcini exprese unora din oamenii lui de încredere, pleacă în Iran.

Persoanele de încredere erau Gheorghe Diaconescu, la vremea aceea procuror general adjunct al RSR, Filip Teodorescu, locțiitor al Șefului Direcției Contra-spionaj din

Departamentul Securității Statului, sarcina trasată acestora fiind identificarea și aducerea la București a agenților, cel puțin a unui agent străin. Rupt de realitate de ani buni, *drogat* de adulațiile *sincere* ale poporului român, era convins că, dacă avea să iasă în balconul clădirii CC-ului *ținînd de guler* un astfel de ins, spunînd despre el... *ia uitați cine ne împedică să continuăm să pășim încrezători pe victoriosul drum al iepocii de aur...* avea să fie, din nou, stăpîn pe situația din țară.

Cei doi își îndeplinesc misiunile, dar rapoartele *sună* cu totul altfel decît se aștepta dictatorul.

Gheorghe Diaconescu: **nu este vorba de o acțiune a unor forțe străine dușmane (...) actele de distrugere s-au petrecut în timpul unor mișcări politice îndreptate împotriva șefului partidului și statului!**

Filip Teodorescu: **din cercetările efectuate, care au avut loc în Penitenciarul Timișoara, nu au rezultat aspecte care să intereseze organul de Securitate!**

Adăugăm acestor precizări declarația domnului Milton Bearden, șef al CIA pentru Europa de Est în perioada aceea: *nu neg faptul că CIA ar fi efectuat o anumită activitate de strîngere de date, însă (e vorba de un interviu dat Susannei Brandstätter, nu vreunui ziarist român, situație în care curtoazia ar fi fost la ea acasă) am negat totdeauna ideea că CIA ar fi coordonat sau declanșat în vreun fel Revoluția din România!*

Domnul Bearden a adăugat apoi un amănunt ce, în mod firesc, e cunoscut de orice adult ce-și folosește creierul cît de cît. **Agentul nu are imunitate!** Obiectivul lui – să transmită informațiile obținute; recomandarea – să nu se deconspire deoarece, odată arestat, nu-l salvează de pușcărie nici *uncle Sam* nici *deadea Ivan!*

În final – o observație conturată în urma încheierii lucrărilor Procesului de la Timișoara: **nici un reprezentant al forțelor de represiune, pus sub acuzare pentru săvîrșirea agresiunilor, nu a invocat clemență justificîndu-și faptele prin prezența agenților provocatori de pe cine știe unde!**

Cum deja am precizat, în cartea de față semnificative vor fi **firescul nu senzaționalul, interpretările faptelor nu răstălmăcirile Puterii, mărturiile revoluționarilor nu ale servilor dictatorului.**

De aici, din aproape în aproape – **adevărurile Revoluției din Timișoara**. A fost spontană, s-a conturat treptat datorită **factorilor interni** (starea de sărăcie), **aroganței puterii** (arestări, folosirea muniției de război), **factorilor externi** (datorită televiziunilor iugoslave și maghiare timișoreni *au văzut*, nu doar *auzit*, ce s-a petrecut în Berlin, Praga...); înainte de 16 decembrie n-a existat nici un partid, nici un grup de oameni care să fi *gândit* Revoluția ea fiind, de fapt, *bicefală*, o parte a localnicilor optînd pentru Piața Operei, alta pentru spațiul din fața clădirii Comitetului Județean de Partid; ajunși în cele două locuri timișoreni n-au știut, minute bune, ce să facă în continuare, *ideea pasului următor* conturîndu-se în urma unei observații de moment în cazul celor din Piața Operei, pentru ceilalți datorită unei invitații formulate de nimeni altcineva decît de un reprezentant al *Puterii*; localnicii care au devenit lideri nu se cunoșteau între ei, s-au constituit în comitetele respective la întîmplare; cînd au înțeles că trebuiau să întocmească documente specifice și-au dat seama că – nici măcar atît! – nu aveau coli de hîrtie și unul din ei a mers acasă după foi ministeriale; pentru forma *juridică* a Proclamației au apelat la o persoană competentă, un jurist.

Pentru Putere trecerea de la situația din 14 la cea din 15, din 16 decembrie... în cele din urmă la Revoluție începînd cu 20 decembrie, a fost o surpriză, a rămas un mister. Au tratat *surpriza* cu violență, pentru *mister* și-au însușit explicația dictatorului, rezultatul se cunoaște. Or metamorfoza atitudinii pașnice în Revoluția din Timișoara, din România, are la bază un precept pe care fie că Puterea nu l-a cunoscut, fie că l-a ignorat: **un lider fără mulțime e un nimeni, mulțimea își găsește lideri în ea însăși.**

O dată constituită mulțimea din zona *Piața Maria*, nemulțumirile existînd de mult, informațiile despre mișcările din RDG, RSC... fiind cunoscute, masa de oameni reprezenta o *forță*. Pentru a deveni *activă*, era nevoie de lideri. Nici unul din timișoreni din Piață, cînd va fi plecat de acasă, nu-și va fi propus să devină lider. De fapt cei mai mulți au ajuns acolo din întîmplare, știm ce i-a reținut, e explicabil ce s-a întîmplat. Datorită nenumăratelor nemulțumiri, în aceeași măsură a faptului că erau mulți, că se întunecase, cineva a strigat...

Vrem căldură! Nu se poate stabili că acesta a fost primul strigăt, e cert, însă, că demersul logic e același dacă se vor fi scandat sintagmele... *Vrem pâine!*... *Vrem apă caldă!*... Cei mulți, cei mai puțin îndrăzneți, cei cu gândurile la problemele lor personale, au trăit atunci o neașteptată revelație. Păi da, așa e... *Vrem pâine!*... Și au scandat lozinca și ei, din acele momente avînd altă atitudine ca pînă atunci. Apoi, după **verb**, cum precizam în primele rînduri, a urmat **gestul! Gesturile!** Altfel spus – **revolta!**

Această idee stă, de fapt, la baza conceperii cărții, capitolele succedînd în măsura în care atitudinea pașnică a unor timișoreni a devenit, în decursul unei săptămîni, din atitudine de solidaritate în manifestare stradală, în revoltă, în cele din urmă în **revoluție!**

În Revoluția din Timișoara, în Revoluția Română, a românilor!

LIDERI AI REVOLTEI

După primele momente ale manifestărilor stradale din 15, din după-amiaza și seara zilei de 16 decembrie, *Puterea* a perceput situația din Timișoara într-un mod, realitatea a fost alta. Se poate identifica o inconsecvență derutantă în replicile ei față de situația din oraș. Dictatorul a lansat ideea intervenției serviciilor secrete străine, forțele de represiune au arestat, însă, peste opt sute de... timișoreni!

Dacă vinovați de ieșirea în stradă a locuitorilor urbei ar fi fost agenții CIA, KGB, MOSAD, de ce nu a fost identificat printre arestați nici un străin? Mai mult de-atât, din moment ce se stabilea că înțemnițatul era cetățean român, locuitor al urbei, de ce nu i s-a dat drumul nici unei persoane reținute?!

Comportamentul forțelor de represiune pune în evidență ideea, obsesia organelor politice locale împărtășită de altfel, prompt, de liderii militari. Dictatorul avea nevoie de un *vinovat* și, cum nu l-au găsit, au încercat să-l... *confeccioneze!* Vinovatul trebuia să fie un grup, poate chiar un partid ilegal, firește. Format, însă, conform modului lor de a judeca, din îndeajuns de mulți membri, deoarece o mobilizare atât de amplă nu și-o puteau explica în alt mod.

Ce i-a împiedicat pe oamenii *Puterii* să ajungă la adevăr? Necunoașterea *psihologiei mulțimii* pe de o parte, *suficiența comunistă* pe de alta. **Că n-a existat un grup, un partid, care să fi organizat mișcările, revoluția din Timișoara, poate fi dedus din faptul că, cel puțin pînă în prezent și cu totul exclus în viitor, nu a pretins nimeni acest statut!**

Atunci?... Atunci se cade să luăm lucrurile așa cum au fost, nu cum a încercat să le prezinte *Puterea!* Sintagma adecvată, impusă de realitatea acelor momente, este **lideri de moment**. Timișorenii au ieșit pe străzi datorită precarei stări materiale, din solidaritate pentru un concitadin persecutat, deoarece cunoșteau situația din celelalte țări socialiste și și-au

spus *e momentul...* Sigur, e adevărat că pentru a întreprinde ceva mulțimii îi e necesar un lider, dar tot atât de adevărat este că mulțimea are *capacitatea* de a-și găsi liderul în ea însăși.

Cei dintâi **lideri**, din păcate neidentificați, au fost timișorenii care au lansat primele lozinci revendicative. Statutul lor a fost efemer, de doar câteva momente. Acelea în care au lansat sloganul, în care acesta s-a scandat de cei din jur. Au fost, însă, și lideri de mai largă respirație, Ion Monoran, Daniel Zăgănescu, Sorin Oprea.

ION MONORAN

Ion Monoran, fiul Mariei Suciu și al lui Alexandru Monoran, s-a născut la data de 18 ianuarie 1953 în comuna Ciacova, județul Timiș.

Mai târziu va fi cunoscut ca un poet *frondeur*, vulcanic, tumultos, inconformismul său fiind, însă, structural, libertatea civică – vocație. În 1971 – ultima clasă de liceu – este exmatriculat, totodată exclus din UTC, deoarece e prins la graniță în încercarea de a ajunge în Vest. Nu voise să facă rău nimănui, dorise – și crezuse că avea acest drept – să vadă *lumea*, să călătorească, să scrie poezie ca un om liber. Nu e condamnat, se angajează ca muncitor în Timișoara. În *schimbul* acestor idealuri, regimul comunist îi oferă un stagiu militar în... construcții!

Înzestrarea nativă îl apropie, după care în scurt timp se impune ca personalitate puternică, de cenaclurile *Pavel Dan* al *Casei de Cultură a Studenților* din Timișoara, și *Lumina*, de la întreprinderea *Electrobanat*; debutează cu poezie în revista *Forum studențesc* în anul 1976; își încheie studiile liceale – Liceul de Filologie-Istorie din Timișoara – la seral în 1978; are lecturi de succes în prezența unor redactori ai revistei *Amfiteatru* – Dinu Flămând, Mihai Tatulici, M.N. Rusu... –, care, de altfel, îi acordă după aceea o pagină întreagă de poezie în revistă; comentarii fenomenului literar de atunci îl plasează printre cei mai importanți poeți ai generației '80 Magdalena Ghica, Domnița Petri, Patrel Berceanu; scrie elogios despre poeziile sale cunoscutul critic Marcel Pop Corniș; în 1984 Florența Albu îl anunță că va apărea cu câteva poezii într-un caiet al debutanților la Editura Albatros, totodată îi solicită colaborarea la revista *Viața românească*; în 1990 este membru fondator al ziarului *Timișoara* și al *Societății Timișoara*; în 1993, după atâtea amînări, deschide și își consultă dosarul și, din creațiile scrise în perioada 1975-1989, selectează cu scrupulozitate caracteristică un număr de poezii, finalizează un